

Lauda surisului

Călătoria călăuzită de lampa fermecată a cuvintului tipărit, în sus, către izvoare, sau la vale, prin toate luncile și grădinile de el fecundate, dezvăluie adesea peisaje și tilcuri nebănuite. Astfel, cu *agelaștii*, atît de strașnic executați de pana alertă a lui Eugen Luca în numărul pe septembrie al revistei „Teatrul”.

Mărturisindu-și, alături de bunele nădejdi pe viitor, și amărăciunile pricinuite de trecut, meșterul Rabelais adresează către „Foarte ilustrul principe și reverendisim monsenior Odet, cardinal de Châtillon”, o scrisoare în care i se plînge că: „mozaviriile unor anume canibali, mizantropi și agelaști fusese atît de sălbatic și smîntit împotriva-mi! încît îmi răpusesese răbdarea și eram hotărît să nu mai scriu o iotă”. Cartea a patra a vitejeștilor isprăvi și tilcuri ale lui Pantagruel, deschisă cu zisul răvaș, se închide cu o „Scurtă tîlmăcire a unor ziceri mai întunecate” cuprinse într-însa. Aici, autorul însuși lămurește: „Agelaști — cei ce nu ridă niciodată, posomorîți, ursuzi. Astfel fu numit Crassus, unchi al celui Crassus ucis de paști, care în toată viața lui nu fu văzut rîzînd decît o singură dată”. Împreună cu „mizantropii (cei ce urăsc oamenii, fugind de însoțirea oamenilor)” și cu „canibalii (neam de grozavi din Africa, cu obraze de ciine și lătrînd în loc să rîdă)”, agelaștii aveau să fie, pe bună dreptate, cei mai neînduplecați dușmani ai celui care, împreună cu „taica Hippocrate”, socotea că pînă și înfățișarea rebarbativă, „cantoniană”, a medicului este în stare să împiedice prompta tămăduire a bolnavului.

„De ris, însă, trebuie să se ridă, în pofida tuturor teoriilor”, scrie Eugen Luca. Dar oare numai lauda risului o celebrează Rabelais și toți ceilalți care, înainte și după el, au luptat împotriva „canibalilor, mizantropilor și agelaștilor”? Din definiția lui Rabelais, din societatea în care își așază „agelaștii”, din contextele în care porecla mai apare, din răsfoirea celor mai bune

pagini ale literaturii dramatice — și nu numai a genului comic — ni se pare a desluși în spatele hohotului și deasupra lui, elogiul unei alte bucurii, mai puțin zgomotoase, dar, poate de aceea, mai profundă.

Pledînd pentru un anume mod de viață, Cicero, în pasajul din *Despre granițele binelui și răului* care l-a inspirat pe Rabelais, zice: „Spunem despre cineva că trăiește cu voioșie; așadar, dacă va fi o singură dată covîrșit de o oarecare tristețe, însemnează că și-a pierdut voioșia vieții? Doar acel M. Crassus, despre care Lucilius zice că a ris o singură dată în viață, n-a încetat pentru atîta lucru să mai fie, cum zice același, poreclit *agelastos*.”

Agelastul este, așadar, nu numai acela care nu ride niciodată, sau care, în mod cu totul accidental, o poate face într-o anume împrejurare. El este, așa ca stinca *agelastos* „mohorită”, pe care povestește Apollodor din Athena că s-a odihnit Demeter în căutarea Persefonei, așa ca ceilalți agelaști, (agelastoi), triști, posomorîți, din imnurile homerice, omul care izgonește din viață ceva mai mult decît hohotul de ris: însăși voioșia vieții, plăcerea de a trăi. Iar contrariul lui s-ar putea deriva de la grecescul *gelas*, care a însemnat înainte de „a ride”, mult mai mult. Cînd muzele olimpiene, „fiicele marelui Zeus, zeițe cu dulce limbă”, îl poftesc pe Hesiod să le cînte, dîndu-i în mînă, ca sceptoru, o ramură de laur plină de frunze, mlădiță virtuoasă pe care înșeși o culesese, „întregul lăcaș — zice poetul — străluci (gelă) de albeața de crin a zeitelor”.

Ca niciunde, la teatru risul este molipsitor. Iar o comedie, fie ea oricît de proastă, poate, din cînd în cînd, stîrni risul spectatorilor. La ieșire însă, bucuria și se preschimbă curînd în scîrbă și-ți este parcă rușine — ca după o noapte pierdută — că te-ai făcut părtaș la o nevednică veselie. O comedie bună stîrnește și ea risul în sală. După lăsarea cortinei însă, evocarea cutărei replici sau cutărei situații îți luminează fata și cugetul cu acea minunată roadă a voio-

șiei, fiică a risului: surisul. Surisul este cel care însoțește și umorul trist al comediiilor gogoliene, și tot surisul, simptom de seninătate sufletească, îți însoțește sentimentul de duioșie pentru soarta unui erou tragic.

Agelastul poate să ridă. El nu va ști, însă, niciodată să suridă. Zoil va ști citeodată să ridă, ba chiar să rinjească de o scirbavnică bucurie că a descoperit cutare punct negru în cutare operă literară. Aristarc va deosebi și el grăuntele care întunecă strălucirea nestematei: o va face însă cu surisul luminos al celui care știe să aleagă din mînereu aurul și să se bucure de prețul lui.

Tovarăși autori de comedii! Dați-ne pieșe care să ne facă să ridem. Istați hohote cumplite de ris, care să nimicească ticăloșia și prostia și să o izgonească din cetatea noastră. Dar dați-ne asemenea comedii, care, pe lângă hohotul momentan, să ne prilejuiască și surisul plin de înțelegere pentru greșeala omului de bună credință, surisul de bucurie al celui care din amănunte semnificative s-a ridicat la generalizarea și sezisarea unui tip, surisul luminos al minții deschise, receptive și avide de idei și tilcuri. Stirniți surisul care, numai el, poate nimici pe agelaștii intoleranți, tipicari, dogmatici — ciufuți. Faceți așa ca, la stingerea focurilor rampelor, întreg lăcașul teatrului să rămână încă „strălucitor de albeața de crin a zeițelor”, strălucitor de voloasa incandescență a marii arte!

Radu ALBALA

Mugurii teatrului

Asemenea unui album viu, ale cărui file reprezintă, fiecare, cite o regiune a țării cu specificul de port, de grai, de datini — mi s-a părut săptămîna în care s-a desfășurat, la București, pe scena Teatrului din Lipsani, finala concursului echipelor de artiști amatori de la sate.

O uluitoare și nesfîrșită bogăție de cîntece și joc, de imaginație populară concretizată în artă autentică, de strădanie nemărturisită și de modestie, de voie bună și de vjguroasă încredere în viață s-a desfășurat în cursul acestor zile de concurs, în fața juriului, ca și a unui public extrem de sensibil la tot ceea ce constituie măiestrie artistică.

Că am văzut din nou parada straiului de sărbătoare a satului românesc, înflorit cu artistice țesături, desfășurîndu-și gama: de la sobrietatea portului mîntenesc dominat de alb și negru pînă la găteala multicoloră și bogată a costumelor din regiunea Timișoara — trecînd prin eleganța învălurilor în subțiri maramе, specifică costumelor oltenesti — iată un fapt la care n-aș zăbovi, scriînd aceste însemnări. Tot așa cum

aș trece — nu fără a o pomeni, însă — și peste varietatea de cîntece și cîntăreți. de instrumente și instrumentiști ce au defilat la concurs.

M-aș opri îndeosebi asupra unei forme noi de artă apărută în viața satelor noastre. O formă de artă directă, plină de dinamism, acționînd asupra oamenilor, asupra moravurilor și năravurilor, asupra mentalității lor. Și această nouă formă este, fără îndoială, brigada artistică de agitație.

Brigada artistică de agitație este un mugure de teatru, un frate mic al lui. Regizorul brigăzii este, de cele mai multe ori, și autor de texte, și culegător de melodii, și un pic de coregraf, deși se numește, simplu, instructor. Bineînțeles, pentru că avem de-a face cu amatori, instructorul este și el amator, treabă destul de deosebită și de fără legătură cu munca sa obișnuită. Bunăoară, Ion Smaranda, instructorul brigăzii artistice de agitație din Dragodănești — brigadă distinsă cu premiul întâi la concurs — este, în munca lui de fiecare zi, miner. Dragostea lui pentru folclorul al cărui neobosit culegător este, s-a făcut simțită din plin în programul brigăzii instruită de el.

Membrii brigăzii fac... din toate cite puțin: și actorie, și dans, și muzică. Cu talent și cu vervă, ei aduc în fața spectatorilor imaginea, proiectată prin umorul creatorului de texte, a aspectelor pozitive și negative din viața satului.

Important însă mai e un lucru, pentru ca o brigadă de agitație să fie pe drept cuvînt și artistică. E nevoie mai ales de talent și pricepere. Bunăoară, brigada din Dragodănești a venit la concurs cu un program conceput destul de original, intitulat *Nuntă ciobănească*. Nunta aceasta dintre un cioban și o ciobăniță se desfășoară după toate datinile: cu urări, cu pețitori, cu poftiri și cinstiri după obicei, respectînd gradul de rudenie, cu închinăciuni și cu cîntece anumite pentru momentele mai importante ale ceremoniei.

Poate că, la Dragodănești, tot așa se pregăteau nuntirile și cu zeci de ani înainte. Unde se imbină aici datinile vechi cu cele noi? Unde se simte rolul brigăzii artistice de agitație?

Soluția găsită e, fără îndoială, artistică. Poftirile la nuntă trebuie să pice și ele în sarcina cuiva. Și aceste poftiri le face un fel de Cănuță-om-sucit, un fel de Păcală. El înșiră numele celor ce ar putea fi chemați ca oaspeți — iar unii dintre aceștia sînt pe placul său, pentru că fac cîntece acestei nunți. De alții, însă, Păcală se cam îndoiește că ar fi nimerit să-i poftască la nuntă și se pare că are temeiuri serioase în acest sens. Bunăoară — își spune Păcală — se cam zice despre doctor că ia de la pacienți găini, poate ca să-î